

maraton

Akademi

8

SINIF

ETKİNLİKLİ

ÇEK

KOPAR

TÜRKÇE

SORU BANKASI

Sınava Hazırlan: Beceri temelli, LGS'ye yönelik Maraton Testler

Pekiştir: Konuyu pekiştirmeye ve yorum gücünü geliştirmeye yönelik Düşündürücü Testler

Uygula: Boşluk doldurma, eşleştirme, doğru-yanlış, tablo tamamlama ve yorumlama etkinlikleri

Öğren: Örnek soru çözümleriyle desteklenmiş konu özetleri

AKILLI TAHTA
YAZILIMI

Pardus Windows
Uyumlu

maratonyayıncılık

ISBN

978-625-7225-03-8

YAZARLAR

Emel CANPOLAT
Kubilay ORAL
Mehmet BAYSAL
Niyazi YIGIN

EDİTÖR

Ayşe KILIÇKAYA

GÖRSEL TASARIM

Maraton Yayıncılık

maratonyayincılık

PALLADIUM TOWER
Barbaros Mah. Kardelen Sk. No: 2 Kat: 22
34746 Ataşehir / İstanbul
Tel: 0850 288 35 00 Faks: 0850 288 35 09
www.maratonyayincilik.com
info@maratonyayincilik.com

Bu kitabın akıllı tahta uygulamasını
www.maratonyayincilik.com adresimizden indirebilirsiniz.

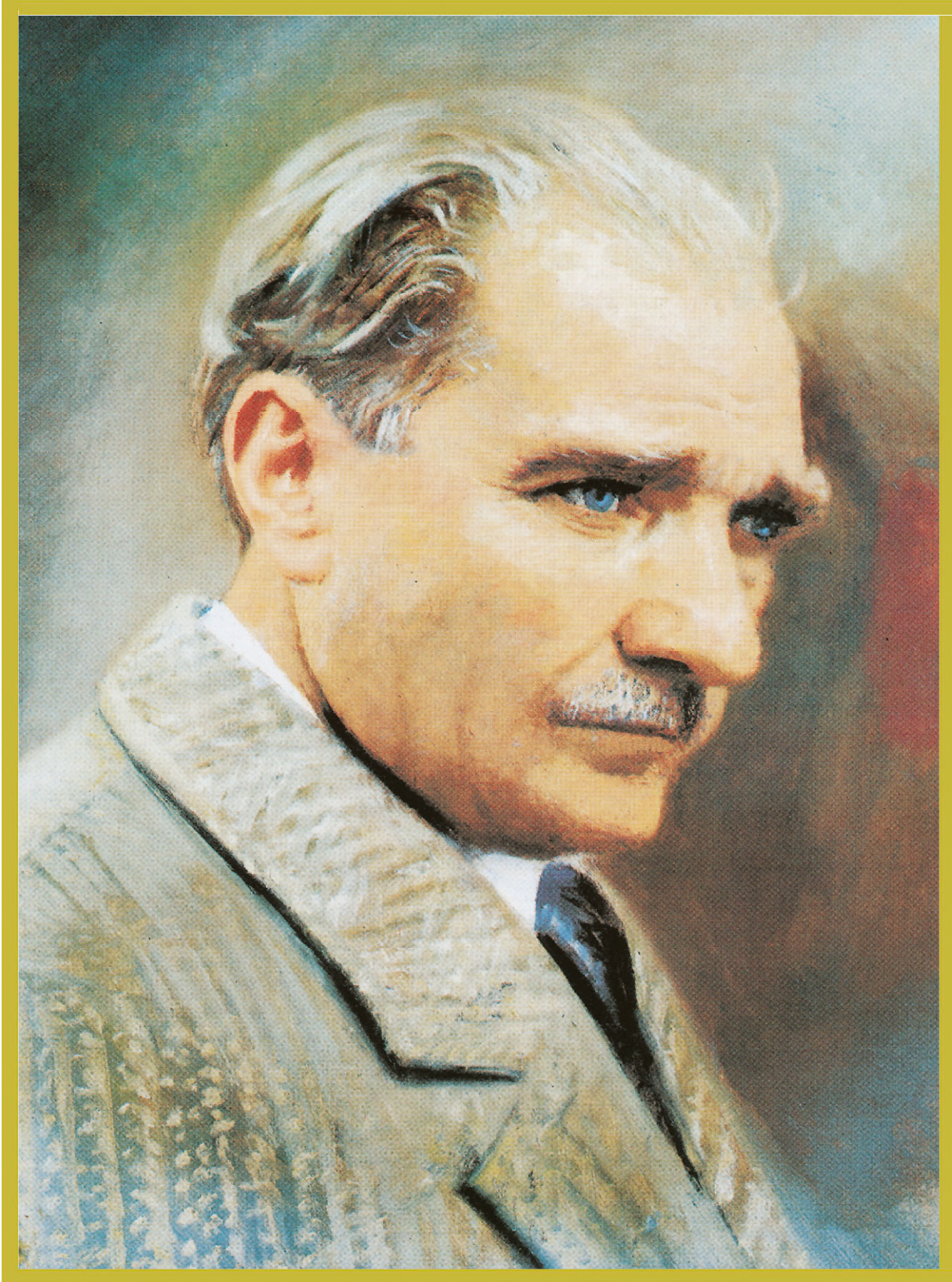
@maratonyayinlari

@maratonyayincilik

Basım Yeri: ERTEM BASIM YAYIN DAĞITIM SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Sertifika 48083 Basım Tarihi: 2021

Tüm yayın hakları **AjansN Yayın Tanıtım Sanayi ve Dış Tic. Ltd. Şti.**'ne aittir. Yazılı izin alınmadan kısmen ya da tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE

SÖZCÜKTE ANLAM

Sözcükte Anlam Özellikleri	9
Düşündüren Test 1	13
Söz Öbekleri	15
Düşündüren Test 2	19
Sözcükler Arası Anlam İlişkileri	21
Düşündüren Test 3	25
Maraton Test 1	27
Maraton Test 2	31

2. ÜNİTE

CÜMLEDE ANLAM

Anlam İlişkilerine Göre Cümleler	37
Kanıtlanabilirliğine Göre Cümleler	41
Düşündüren Test 1	43
Hâkim Olan Duyguya Göre Cümleler	45
Düşündüren Test 2	51
İfade Ettiği Anlama Göre Cümleler	53
Düşündüren Test 3	59
İçeriği ve Anlatımına Göre Cümleler	61
Düşündüren Test 4	67
Maraton Test 1	69
Maraton Test 2	73

3. ÜNİTE

PARAGRAFTA ANLAM

Paragrafın Anlam Özellikleri	79
Düşündüren Test 1	83
Anlam Teknikleri	85
Düşünceyi Geliştirme Yolları	86
Düşündüren Test 2	89
Paragrafta Yapı	91
Düşündüren Test 3	93
Metnin Dil ve Anlatımı	95
Düşündüren Test 4	97
Maraton Test 1	99
Maraton Test 2	103
Maraton Test 3	107

4. ÜNİTE

SÖZ SANATLARI VE METİN TÜRLERİ

Söz Sanatları	113
Düşündüren Test 1	117
Metin Türleri	119
Düşündüren Test 2	129
Maraton Test 1	131

5. ÜNİTE

GÖRSEL, TABLO VE GRAFİK YORUMLAMA

Görsel Okuma ve Grafik Yorumlama	137
Düşündüren Test 1	141
Tablo Okuma, Harita ve Kroki Yorumlama	145
Düşündüren Test 2	147
Maraton Test 1	151
Maraton Test 2	155
Maraton Test 3	159

6. ÜNİTE

SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME

Yer-Konum Belirleme, Sıralama	165
Düşündüren Test 1	171
Sınıflandırma ve İlişkilendirme, Şifreleme	173
Düşündüren Test 2	175
Maraton Test 1	177
Maraton Test 2	181
Maraton Test 3	185

7. ÜNİTE

FİLİMSİLER

Filimsiler	191
Düşündüren Test 1	195
Düşündüren Test 2	197
Maraton Test 1	199

8. ÜNİTE

CÜMLENİN ÖGELERİ

Cümlenin Öğeleri	205
Düşündüren Test 1	211
Maraton Test 1	213

9. ÜNİTE

FİİLDE ÇATI

Özne-Yüklem İlişmesine Göre Fiil Çatısı.....	219
Düşündüren Test 1	221
Nesne-Yüklem İlişmesine Göre Fiil Çatısı.....	223
Düşündüren Test 2	225
Maraton Test 1	227

10. ÜNİTE

CÜMLE TÜRLERİ

Yüklem Türüne ve Yerine Göre Cümleler	233
Düşündüren Test 1	235
Anlamına Göre Cümleler	237
Düşündüren Test 2	239
Yapısına Göre Cümleler.....	241
Düşündüren Test 3	245
Maraton Test 1	247

11. ÜNİTE

ANLATIM BOZUKLUKLARI

Yapısal Anlatım Bozuklukları	253
Düşündüren Test 1	259
Maraton Test 1	261

12. ÜNİTE

YAZIM KURALLARI

Birleşik Kelimelerin Yazımı	267
Düşündüren Test 1	269
Bazı Kelime ve Eklerin Yazımı.....	271
Düşündüren Test 2.....	273
Sayıların Yazımı	275
Düşündüren Test 3	277
Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler	279
Düşündüren Test 4.....	283
Kısaltmaların Yazımı	285
Düşündüren Test 5.....	287
Maraton Test 1	289

13. ÜNİTE

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Nokta, Virgül, Noktalı Virgül.....	295
Düşündüren Test 1	299
İki Nokta, Üç Nokta, Soru İşareti.....	301
Düşündüren Test 2.....	305
Ünlem İşareti, Kısa Çizgi, Uzun Çizgi.....	307
Düşündüren Test 3.....	311
Kesme İşareti, Tırnak İşareti, Tek Tırnak İşareti.....	313
Düşündüren Test 4.....	317
Yay Ayrac, Köşeli Ayrac, Eğik Çizgi	319
Düşündüren Test 5.....	323
Maraton Test 1	325

Cevap Anahtarı.....	329
---------------------	-----

1.

ÜNİTE

SÖZCÜKTE ANLAM

» Neler Öğreneceğiz?

1. SÖZCÜKTE ANLAM ÖZELLİKLERİ

- Sözcüklerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarının özelliklerini ve bu anlamların nasıl ayırt edileceğini öğreneceğiz.
- Sözcüklerin somut ve soyut anlamlarını öğreneceğiz ve aralarındaki farklara değineceğiz.
- Sözcüklerin birden çok anlamı olabileceğini öğreneceğiz.

2. SÖZ ÖBEKLERİ

- Deyim, atasözü ve özdeyişlerin ne olduğunu gösterip birbirlerinden farklı yönlerine değineceğiz.
- İki kelimelerin ne işe yaradığını ve nasıl kurulduklarını inceleyeceğiz.

3. SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

- Eş anlamlı, zıt anlamlı ve eş sesli sözcüklere değineceğiz.
- Genel anlamlı ve özel anlamlı sözcüklerin birbirinden farklılığını inceleyeceğiz.
- Nitel ve nicel anlamlı sözcüklerin cümledeki kullanımını göreceğiz.
- Yansıma sözcüğünün ne olduğuna ve cümlelerde ne şekilde kullanıldığına değineceğiz.

SÖZCÜKTE ANLAM

1

SÖZCÜKTE ANLAM ÖZELLİKLERİ

1. Gerçek Anlam
2. Mecaz Anlam
3. Terim Anlam
4. Somut Anlam
5. Soyut Anlam
6. Çok Anlamlılık

2

SÖZ ÖBEKLERİ

1. Deyimler
2. Atasözleri
3. Özdeyişler
4. İkişmeler

3

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİSİ

1. Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler
2. Zıt (Karşıt) Anlamlı Sözcükler
3. Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler
4. Genel Anlamlı Sözcükler
5. Özel Anlamlı Sözcükler
6. Nitel Anlamlı Sözcükler
7. Nicel Anlamlı Sözcükler
8. Yansıma Sözcükler

1) Gerçek Anlam

Bilgi Durağı

Bir sözcüğün sözlükteki ilk anlamına ve buna bağlı olan diğer anlamlarına denir.

Örnek:

- Taşdığı kömürün karası yüzüne bulaşmıştı.
(Bu cümlede "kara" sözcüğünün sözlükteki ilk anlamı "siyah, en koyu renk, beyaz karışı"dır, buna bağlı olan anlamı ise "esmer"dir. Bu cümlede kömürün siyah tozlarının yüze bulaştığı söylenmiş. Dolayısıyla bu cümlede gerçek anlamda kullanılmıştır.)
- Dişimdeki sızı yüzünden sabaha kadar uyuyamadım.
(Bu cümlede "sızı" sözcüğünün sözlükteki ilk anlamı "hafif ve ince ağrı"dır. Bu cümlede dişin ince ince ağrmasından söz edilmiş. Dolayısıyla bu cümlede gerçek anlamda kullanılmıştır.)

Pekiştiren Etkinlik 1

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden gerçek anlamda kullanılanların başına "✓" işareti koyunuz.

- Söyleyeceği şeyi unuttuğu için birden lafı değiştirdi.
- Vatan yolunda canlarını feda etmeyi göze almıştı yiğitler.
- Geniş bir evde oturmayı kim istemez ki?
- Sizinkinden farklı bir görüş belirtmek istiyorum.
- Çarşıdan buraya bir saatte gelmiş.

2) Mecaz Anlam

Bilgi Durağı

Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamlara "mecaz anlam" denir.

- Köpeğimi kaybetmişim, o gün kara bir gündü benim için.
(Bu cümlede "kara" sözcüğü; "siyah" anlamından tamamen uzaklaşmış, "kötü, uğursuz, sıkıntılı" anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla bu cümlede mecaz anlamda kullanılmıştır.)
- Çaresizliğin sızısını hâlâ yüreğimde hissederim.
(Bu cümlede "sızı" sözcüğü; "hafif ve ince ağrı" anlamından tamamen uzaklaşmış, "ruhsal acı, ızdırap" anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla bu cümlede mecaz anlamda kullanılmıştır.)

Pekiştiren Etkinlik 2

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden gerçek anlamda kullanılanların başına "G", mecaz anlamda kullanılanların başına "M" yazınız.

- Mecazlı söyleyişlere yer verilmeyen bu eserde çıplak bir anlatım kullanılmıştır.
- İyice yaşlandım, artık son mevsimimi yaşıyorum.
- Kanatlarına takılan bir çip sayesinde göçmen kuşların seyri izlenebilecek.
- Tepenin sırtına oturup bir şiir okumak, bir türkü söylemek istiyorum.
- Soğukta tir tir titriyordu, onun bu hâli yüreğimi parçalıyordu.

İpucu

Gerçek anlam için, sözcüğün akla ilk gelen anlamı da denilebilir.

İpucu

Mecaz anlama yorum yapılarak ulaşılır.

"Çok tatlı bakıyordu." cümlesinde "tatlı" sözcüğü, "hoşa gidecek bir biçimde" anlamındadır. Tatlı şeyler hoşa gider. Bu şekilde yorumlayarak sözcüğün mecaz anlamda kullanıldığını ulaşabiliriz.

İpucu

Terim anlamlı bazı sözcükler:

Tıp: neşter, reçete, stetoskop...

Müzik: nota, perde, sol anahtarı...

Futbol: gol, ofsayt, taç...

Geometri: açı, üçgen, daire...

İpucu

Beş duyu organımız ve duyularımız:

Göz - Görme

Burun - Koklama

Kulak - Duyma

Dil - Tatma

Deri - Dokunma

3) Terim Anlam

Bilgi Durağı

Bir sözcüğün bilim, sanat, spor gibi bir alanda o alana özel anlamda kullanılmasına denir.

Örnek:

- Çok hâlsizim, hastaneye gidip muayene olayım.

(Bu cümlede “muayene” sözcüğü, tıp bilimindeki anlamıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla terim anlamda kullanılmıştır.)

- Doğru notaya basmadığı için piyanoyu düzgün çalamıyordu.

(Bu cümlede “nota” sözcüğü, müzik sanatındaki anlamıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla terim anlamda kullanılmıştır.)

Pekiştiren Etkinlik 3

Aşağıdaki cümlelerde bulunan “perde”, “elektrik” ve “açı” sözcüklerinin hangi anlamda kullanıldıklarını (Gerçek, Mecaz, Terim) yanlarındaki yay ayraçların içine yazınız.

- Odamın perdesi eskidiği için yenisini almaya karar verdik. (.....)
- Kırık cam parçasının üzerine basan ördeğin ayağındaki perde kesilmiş. (.....)
- Elektrik, maddedeki elektronların hareketiyle oluşan bir enerji türüdür. (.....)
- Yerinde hiç durmaz; ondaki elektrik, öğretmenlerinin bile dikkatini çekmişti. (.....)
- Sıkma canını, hayata bir de farklı açılardan bakmayı dene. (.....)
- Üçgenin dış açılarının toplamı 360 derecedir. (.....)

4) Somut Anlam

Bilgi Durağı

Beş duyu organımızdan (kulak, burun, göz, deri, dil) en az biriyle algılayabildiğimiz sözcüklere denir.

Örnek:

- Masanın üstüne çıkan yaramaz çocuğu indirmeye çalışıyordu.

(Bu cümledeki “masa” sözcüğü somuttur çünkü masayı görebiliriz, ona dokunabiliriz, onu koklayabiliriz.)

- Havanın bu kadar soğuk olacağını tahmin etmemiştik.

(Bu cümledeki “hava” ve “soğuk” sözcükleri somuttur çünkü havaya derimizle temas etmekteyiz ve soğukluğu yine derimizle anlayabiliriz.)

5) Soyut Anlam

Bilgi Duracağı

Beş duyu organımızdan herhangi biriyle algılayamadığımız sözcüklere denir.

Örnek:

- Hâlâ geceleyin gördüğüm kötü rüyanın etkisindeyim.
(Bu cümledeki "rüya" sözcüğü soyuttur çünkü rüyayı gözümüzle görmeyiz; bu, zihnimizin bize oynadığı bir oyundur.)
- Yaşamımızda nefret, kötülük, kıskançlık yerine mutluluk, sevgi, umut gibi duygularla ilgilenmeliyiz.
(Bu cümledeki "nefret, kötülük, kıskançlık, mutluluk, sevgi, umut" sözcükleri soyuttur çünkü bunları beş duyu organımızdan herhangi biriyle algılayamayız.)

Pekiştiren Etkinlik 4

Şemada verilen ifadelerden doğru olanlar için "D", yanlış olanlar için "Y" yönü takip edilerek ilerlendiğinde kaç numaralı çıkışa ulaşılır?

"Fırtına başlamıştı, hemen sığınacak bir yer bulmaları gerekiyordu." cümlesindeki "fırtına" sözcüğü soyut anlamlıdır.

D

Y

"Gecenin karanlığında gökyüzünde tek bir yıldız yok." cümlesindeki "karanlık" sözcüğü somut anlamlıdır.

D

Y

"Bütün amacı iyi bir insan olabilmektir." cümlesindeki "amaç" sözcüğü soyut anlamlıdır.

D

Y

1. Çıkış

2. Çıkış

3. Çıkış

4. Çıkış

6) Sözcükte Çok Anlamlılık

Bilgi Duracağı

Bir sözcüğün birden çok anlamı ifade edecek şekilde kullanılmasına denir.

Örnek:

- Büyük minareler hep dikkatimi çekmiştir. (Boyutu benzerlerinden daha fazla olan)
- Bu, onun için büyük bir meseleydi. (Önemli)
- Aziz Sancar, bilim insanlarımızın büyüklerindendir. (Üstün niteliği olan)
- Piknik organizasyonunu haftaya bıraktık. (Ertelemek)
- Acaba şarj aletimi nereye bıraktım? (Unutmak)
- Yaz tatilindeyken babam biraz sakal bıraktı. (Sakal uzatmak)

İpucu

Sözcükler, kullanıldıkları cümleye göre çok anlamlılık özelliği kazanır.

Pekiştiren Etkinlik 5

“Çıkmak” sözcüğünün anlamlarını, bu anlamların kullanıldıkları cümlelerle eşleştiriniz.

Cümleler	Anlamlar
1 Lağımdan pis kokular çıkıyor.	a Bir şeyin yukarısına doğru yürümek
2 Sularda bakteri çıktı.	b Yayılmak
3 Uzun, dik merdivenli bir yokuşu çıktık.	c Bir inceleme, bir araştırma sonucu bulmak
4 Bu görüşmemizden gerçek bir sonuç çıkmadı.	d Elde edilmek, sağlanmak

Konuşan Sorular

- I. Dedemin ne demek istediğini biraz büyüyünce göreceksin.
- II. Çok çalışmasının sonunda cebi biraz para gördü.
- III. Seneye taşınalım, bu ev güneş görmüyor.
- IV. Türk'ün gücünü hepimiz göreceksiniz.
- V. Ondan başkasını gözü görmüyordu.

Bu cümlelerde “görmek” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 2   B) 3   C) 4   D) 5

Çözüm: “Görmek” sözcüğü; I. cümlede “anlamak, kavramak” anlamında, II. cümlede “bir şeye erişmek” anlamında, III. cümlede “yüzü bir yöne doğru olmak, bakmak” anlamında, IV. cümlede “anlamak, kavramak” anlamında ve V. cümlede “çok değer vermek” anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla “görmek” sözcüğü, 5 farklı anlamda kullanılmıştır.

Cevap D seçeneğidir.

1. Aşağıdaki tabloda yer verilen cümlelerdeki “bilmek” sözcüğünün anlamları, yanlarında gösterilmiştir.

	Cümleler	Anlamlar
I	Ona bir teşekkürü borç bilirim.	İnanmak
II	Bunu bilmek içimi kederle dolduruyordu.	Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak
III	Mal almasını bildi de parasını vermeyi mi bilmiyor?	İşine gelmek, uygun bulmak
IV	Kendini bir bilgi yarışmasındaymış gibi bil, ne yapardın?	Sanmak, varsaymak, farz etmek

Buna göre numaralanmış cümlelerin hangisinde “bilmek” sözcüğünün anlamı yanlış verilmiştir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

2.

Sözcükler, cümlede kullanımına göre mecaz anlamlı ya da terim anlamlı olabilir.

Buna göre aşağıdaki altı çizili sözcüklerin hangisi farklı bir anlamda kullanılmıştır?

- A) Şiir, en sevdiğim metin türüdür.
 B) İki noktadan yalnız bir doğru geçebilir.
 C) Bütün gözlerden anlamlı ışıklar sızırıyordu.
 D) Bu kemanın sesinde bir sorun var, düzenini tekrar kontrol et.

3.

Soyut kavramların anlaşılması ve kavranması zor olduğu için soyut kavramlar, anlaşılır duruma getirilebilir. Bunun için somut anlamlı sözcüklerden yararlanılır. Buna “somutlaştırma” denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin hangisinde somutlaştırma yoktur?

- A) Akıllılar, aklını kullanabilen kimselerdir.
 B) Giderken korkularını da yanında götürmüştü.
 C) Kötülere bir şey olmaz, dense de iyiler hep kazanır.
 D) Hava çok soğuk olmasına rağmen çalışmak zorundaydı.

4. Aşağıdaki tabloda yer alan cümlelerdeki altı çizili sözcükler “gerçek” ve “mecaz” olarak sağdaki boşluğa işaretlenmiş ancak işaretleme sırasında bazı yanlışlıklar yapılmıştır.

	CÜMLELER	GERÇEK	MECAZ
I.	Her şey olacağına varır, biraz <u>sabredin</u> .	✓	
II.	Bu telefonu alacağız ama gerçekten buna <u>gönlün</u> var mı?	✓	
III.	Yolun kenarındaki <u>kayanın</u> üstüne piknik malzemelerini koydu.	✓	
IV.	Kars'ta kışın <u>sert</u> bir iklim hâkim.		✓
V.	Bütün iyiliklerime rağmen hakkımda dedikodu çıkarıp adımlı <u>karaladılar</u> .		✓

Tablodaki numaralanmış cümlelerden hangi ikisinin yeri değiştirilirse yanlışlık düzeltilmiş olur?

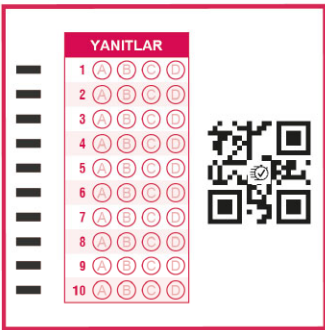
- A) I ve II   B) I ve IV   C) II ve IV   D) III ve V

- 5.

Bir sözcüğün sözlükteki ilk anlamına ve buna bağlı olan diğer anlamlarına “gerçek anlam” denir.

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi gerçek anlamının dışında kullanılmıştır?

- A) Gelirken manavdan iki bağ maydanoz alır mısınız?
 B) Bu rahatsızlığı tedavi etmenin başka bir çaresi yok mu doktor bey?
 C) İyi duygulardan ziyade kötü duygulara inancımız daha fazla nedense.
 D) Bütün başarılarıma rağmen beni hâlâ bir tamirci parçası olarak görüyor.

1) Deyimler

Bilgi Duracağı

Bir olayı, bir durumu, bir kavramı daha etkili anlatmak için en az iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan ve çoğu zaman gerçek anlamdan uzaklaşıp kendine özgü anlam kazanan kelime gruplarına denir.

Örnek:

- Gözden düşmek (*Bir kişi veya şey değerini yitirmek, rağbet görmemek*)
- Yüreği ezilmek (*Üzülme, acı duymak*)
- Çaba harcamak (*Bir işi yapabilmek için elinden geleni yapmak*)

Özellikleri:

Kalıplaşmış sözlerdir. Deyimdeki bir sözcüğün yeri değiştirilemez, eş anlamlısı dahi getirilemez.

Örnek:

- Kafasına dank etmek* ✓   *Başına dank etmek* ✗
Yüz vermemek ✓   *Surat vermemek* ✗

Kişiyeye ve zamana göre çekimlenir.

Örnek:

- Ondan beklemediğim bir cümle duyduğum için **yüzüm asıldı**. (*Benim*)
- Ondan beklemediği bir cümle duyduğu için **yüzü asıldı**. (*Onun*)

Genellikle mecaz anlamlıdır.

Örnek:

- Ayvayı yemek – *Gerçekten de ayva meyvesini yemek değildir; kötü duruma düşmek, işi bozulmak anlamındadır.*

Bir durumu, bir kavramı anlatmak için kullanılır; öğüt verme, ders verme amacı taşımaz.

Örnek:

- Burnunda tütme – *Bir şeyin çok özleildiğini anlatmak için kullanılır; öğüt anlamı yoktur.*

Pekiştiren Etkinlik 6

Aşağıdaki deyimlerle anlamlarını örnekteki gibi eşleştiriniz.

1. Dilinde tüy bitmek	6. Göz atmak
2. Ağızında bakla ıslanmamak	7. El üstünde tutmak
3. Çenesi düşmek	8. Baş göz etmek
4. Diş geçirememek	9. Akı yatacak
5. Elinden tutmak	10. Ortalığı birbirine katmak

(8.) Evlendirmek	(....) Kargaşa çıkarmak
(....) Kısa, fazla dikkat etmeden bakıvermek	(....) Tekrar tekrar söylemekten bıkmak
(....) Yardım etmek	(....) Yerli yersiz konuşup gevezelik etmek
(....) Hiç sır saklamamak	(....) Bir kimseye çok saygı ve sevgi göstermek
(....) Gücü yetmemek	(....) Olabileceğine inanmak

Bilgi
Dosyam

İpucu

Gerçek anlamda kullanılan atasözleri de vardır.

Örnek:

Akıl akıldan üstündür.

İpucu

Dikkat!

Özdeyişlerin söyleyeni belliyken, atasözlerinin söyleyeni belli değildir.

2) Atasözleri

Bilgi Duracağı

Yüzyıllar boyunca yaşanan deneyimler sonucu oluşmuş, bilgi ve öğüt veren, söyleyeni belli olmayan kalıplaşmış sözlerdir.

Örnek:

- El yarası onulur, dil yarası onulmaz. (Eldeki yara çabukça iyi olur ama kötü sözle açılan gönül yarası kolay kolay kapanmaz. Bunun için sözlerimize dikkat etmeliyiz.)
- Damlaya damlaya göl olur. (Azar azar olagelen şeyler birikerek önemli bir niceliğe ulaşacağı için küçümsenmemelidir.)

Özellikleri:

Kalıplaşmış sözlerdir. Bir sözcüğün yerine başka sözcük getirilemez.

Örnek:

- Terzi kendi söküğünü dikemez. ✓ İnsan kendi söküğünü dikemez. ✗

Genellikle mecaz anlamlıdır.

Örnek:

- Körle yatan şaşı kalkar. (Değersiz, kötü kimselerle ilişki kuranlar kötü huylar edinirler.)

Deyimler ve Atasözleri Arasındaki Farklar

- > Deyimler anlık durum için ya da söyleyen kişi için geçerliken atasözleri tüm zamanlar için geçerlidir.
- > Deyimler bir durumda kullanılıp öğüt vermez, atasözleri ise öğüt vermek amacıyla söylenir.
- > Deyimler genellikle söz grubu şeklindeyken atasözleri cümle şeklindedir.

Pekiştiren Etkinlik 7

Aşağıda eksik olarak verilen atasözlerini tamamlayınız.

1. Evdeki ..... çarşıya uymaz.	6. Yuvayı yapan ..... kuştur.
2. .... kanaat etmeyen ..... hiç bulamaz.	7. Akıl ..... değil .....
3. .... alma, ... al.	8. .... seven ..... katlanır.
4. .... geliyorum demez.	9. Ağaç ..... eğilir.
5. Kuru ..... karın doyurmaz.	10. Dost ..... ye, iç ..... etme.

3) Özdeyişler (Özlü Söz, Vecize)

Bilgi Duracağı

Bir düşüncüyü, bir duyguyu, bir ilkeyi kısa ve kesin bir biçimde anlatan, kim tarafından söylendiği bilinen sözlerdir.

Örnek:

- Ön yargıları kırmak, atom çekirdeğini parçalamaktan daha zordur. (A. Einstein)
- Konuşmak ihtiyaç olabilir ama susmak sanattır. (Goethe)
- Hiçbir miras doğruluk kadar zengin değildir. (Shakespeare)

4) İkilemeler

Bilgi Duracağı

Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla aralarında anlam ya da ses yönünden benzerliklerin olduğu aynı cinsten veya gruptan en az iki sözcüğün tekrarlanmasıyla oluşan sözcük gruplarına denir.

Örnek:

- Aynı sözcüğün tekrarlanmasıyla oluşan: hızlı hızlı, ağır ağır, tatlı tatlı...
- Karşıt anlamlı sözcüklerden oluşan: ileri geri, az çok, büyük küçük...
- Eş anlamlı sözcüklerden oluşan: sağ salım, ses seda, güçlü kuvvetli...
- Yakın anlamlı sözcüklerden oluşan: mal mülk, akıl fikir, ak pak...
- Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerden oluşan: saçma sapan, sıkı fıkı, ufak tefek...
- İkisi de anlamsız sözcüklerden oluşan: mırın kırın, ıvır zıvır, paldır küldür...
- Yansıma sözcüklerden oluşan: takır tukur, horul horul, çat pat...

İpucu

Dikkat!

İkilemelerin arasına herhangi bir noktalama işareti girmez.

Örnek:

Merdivenleri ağır, ağır çıkıyordu.
Merdivenleri ağır ağır çıkıyordu.

Pekiştiren Etkinlik 8

Aşağıda verilen ikilemeleri birer cümlede kullanınız.

1. Doğru düzgün (.....)
2. Eften püften (.....)
3. İri iri (.....)
4. İleri geri (.....)
5. Soy sop (.....)

Konuşan Sorular

Aşağıdaki cümlelerde bulunan ikilemelerden hangisi farklı bir yolla oluşturulmuştur?

- A) İleri geri konuşmaları herkesi rahatsız etmişti.
- B) Yandaki binadan tangır tungur sesler geliyordu.
- C) Bu şehre taşınalı aşağı yukarı dokuz sene oldu.
- D) Bugünden itibaren az çok bir şeyler karalayacağım.

Çözüm: A, C ve D seçeneklerindeki ikilemelerin hepsi, karşıt (zıt) anlamlı sözcüklerle oluşmuştur. B seçeneğindeki "tangır tungur" ikilemesi ise yansıma sözcüklerle oluşmuş bir ikilemedir.

Dolayısıyla cevap B seçeneğidir.

Pekiştiren Erkinlik 9

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinde boş bırakılan yere hangi deyim yazılması gerektiğini bulunuz.

Eskiden, kendir ve keten liflerinden çul, yular, ip, urgan ve halat gibi günlük işlerde kullanılan eşyalar yapılırmış.

Bu işlerle uğraşan, hileli malzeme ile çürük ip yapan Ali Usta adında biri varmış. Hatta bu adama “İpi Çürük Ali Usta” demeye başlamışlar.

Bu ustanın yaptığı ip ve urganlar olmadık yerde kopar, birçok kazalara sebep olurmuş.

Bir gün, derin bir kuyuya bir kuzu düşmüş. Getirilen urganı beğenmemiş:

“Bu urgan, İpi Çürük Ali Usta’nın malıdır. Onun .....

Urganı getiren, “Haksızlık ediyorsun, Ali Usta’nın ipiyle kuyuya inilir, ama aynı iple çıkır mı çıkılmaz mı, orasını bilmem.” deyince çevresinde bulunanlar, gülüşmüşler.

İpucu: Bu deyim, birisine güvenilmediğinde, onun sözüne itimat edilmediğinde veya karşıdaki insanın kendisini yarı yolda bırakacağına inandığında kullanılmaktadır.

Pekiştiren Erkinlik 10

Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz ve uygun bir atasözü ile tamamlayınız.

Bir çiftçinin üç oğlu varmış. Birbirleriyle hep kavga ederlermiş. Çifçi her seferinde nasihat edermiş: “Bakın evlatlarım, bu yaptığınız doğru değil, kardeş kardeş yaşamalısınız.”

Ama bir dinleyen olmazmış. Babanın dedikleri adeta uçup gidermiş. En fazla bir gün sürermiş etkisi nasihatlerinin.

Baba bakmış olmayacak, günün birinde iğne ağacından kuru dallar toplamış ve çocuklarını yanına çağırmış.

Kuru iğde dallarından birini, en büyük çocuğuna uzatmış. “Kır bakalım şu dalı.” demiş. Büyük kardeş bir bükmede “Çat” diye kırmış kuru dalı.

Bu kez üç iğde dalını bir iple bağlayıp demet olarak uzatmış oğluna: “Bir de şunları kır bakalım.” demiş. Büyük oğlan bir bükmüş kıramamış, diziyile bükmeye çalışmış kıramamış. Kardeşine vermiş. Kardeşi zorlamış lakin kırılma yok. En son küçük oğlan almış eline demeti, o da ne yapsa kıramamış.

Bunun üzerine baba: “Gördünüz mü? Tek olan dal kolayca kırılır; bir araya gelen dallar kolay kolay kırılmaz. Siz de üç dal gibi bir arada bulunursanız kimse size bir şey yapamaz. Unutmayın ki .....

İpucu: Bu atasözü “Toplu veya beraber davranmak daha büyük güç sağlar.” anlamında kullanılır.

1.

Bir işi başarınca ya da değin çok sıkıntı çekmek, güçlüklerle karşılaşmak anlamına gelen bir deyimdir. Bu deyimın çıkış noktası şudur: İslam dinine göre sabah namazının kılınma vakti güneş doğuncaya kadar geçerlidir. Ortalık ağarmaya başlayıp da beyaz iplik ile siyah iplik birbirinden ayırt edilinceye kadar sabah namazı kılınabilir.

Bu parçada ortaya çıkışı anlatılan deyim aşağıdakilerin hangisidir?

- A) Akla kararı seçmek
- B) Beyaz sayfa açmak
- C) Akı ak karası kara
- D) Karalar bağlamak

2. Deyimler bir durumu daha etkili anlatmak için kullanılıp öğüt vermez, atasözleri ise öğüt vermek amacıyla söylenir.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde atasözü vardır?

- A) Atı alan Üsküdar'ı geçti.
- B) Bana çok kızmış, kaşlarını çatmıştı.
- C) Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa yapılmaz.
- D) Arabanın rengi çok güzel, ondan gözümü alamıyorum.

3. Aşağıdaki parçada deyimlerle ilgili açıklama yapılırken yanlışlık yapılmıştır.

Deyimler önemli dil zenginliklerimizdendir. Dilimizde "kulak" sözcüğüyle kurulmuş epey deyim bulunmaktadır. Başkasına söylenirken kendisi de duymuş olmak anlamında (I) kulağına çalınmak deyimini, belli etmemeye çalışarak dinlemek anlamında (II) kulak kesilmek deyimini kullanırız. Büyük bir dikkatle dinlemek anlamında (III) kulak kabartmak deyimini, bir kimseye başkasından bilgi almadan önce konu üzerinde bilgi verirken kendi düşüncesini aşılama anlamında (IV) kulağını doldurmak deyimini kullanırız.

Buna göre numaralanmış deyimlerden hangi ikisi yer değiştirirse yanlışlık giderilmiş olur?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) III ve IV

4. Aşağıdaki cümlelerde bulunan ikilemelerden hangisi farklı bir yolla oluşturulmuştur?

- A) Yarım saattir koşa koşa soluğu kesildi yavrucağızın.
- B) Sınıfa girdiğimde şaşkırdım çünkü sınıf susustu.
- C) Sorunlarımızı konuşa konuşa halletmek en doğrusudur.
- D) Allah yolunuzu açık etsin, güle güle gidin.

5.

Ne güzel demiş Hz. Ali: “Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum.” Ne güzel şeydir okumak, okuyabilmek. Çoğumuz okumayı biliriz ama kaçımız gerçekten okuyor? Abuk sabuk bahaneler üretip okumak yerine akıllı telefonlarımızla vaktimizi öldürmüyor muyuz? Değişmek, gelişmek için lütfen insanlar kendini sorgulasın.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisine yer verilmemiştir?

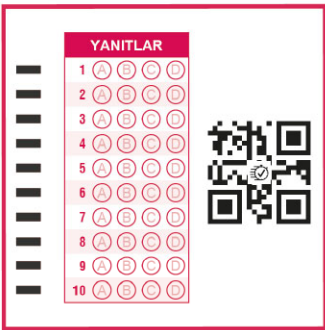
- A) Deyim
- B) Vecize
- C) Atasözü
- D) İkileme

6.

Deyimler, genellikle mecaz anlamlıdır ancak gerçek anlamda kullanılan deyimler de vardır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerde yer alan deyimlerden hangisi anlam özelliği bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Ondan korkuyorum, onun gözü göz değil.
- B) Sok o parayı cebine; kiminin parası kiminin duası.
- C) Zirveye ulaşacağız, dayanın lütfen; çoğu gitti, azı kaldı.
- D) Çabucak gitmeliyiz, yükte hafif pahada ağır olanları alın sadece.

1) Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler

Bilgi Duracağı

Yazılışları farklı, anlamları aynı olan sözcüklere denir.

Örnek:

- Bellek – Hafıza, Fiil – Eylem, Uygarlık – Medeniyet, Yanıt – Cevap, Fakir – Yoksul, Ev – Hane, Konuk – Misafir

Pekıştiren Etkinlik 11

Aşağıdaki tabloda verilen sözcüklerin eş anlamlılarını yandaki boşluklara yazınız.

1. beyaz		11. itibar	
2. akıl		12. hatıra	
3. al		13. şart	
4. güz		14. kelime	
5. kudret		15. kabiliyet	
6. biçim		16. doktor	
7. sıfat		17. özdeyiş	
8. adalc		18. nazik	
9. çeşit		19. kâinat	
10. cevap		20. tesadüf	

2) Zıt (Karşıt) Anlamlı Sözcükler

Bilgi Duracağı

Anlamları birbirinin tersi olan sözcüklerdir.

Örnek:

- Aşağı – Yukarı, İleri – Geri, Siyah – Beyaz, Dar – Geniş, Büyük – Küçük

Dikkat!

Bir sözcüğün olumsuzunun zıddı değildir.

Örnek:

“Başlamak” sözcüğünü inceleyelim:

- Bir işe başlamak, onu sonuçlandırmanın yarısıdır.
- Ödevinizi yapmaya başlamamak için elinizden geleni yapıyorsunuz. ✗ (Sözcüğün olumsuzudur, zıddı değil.)
- Epey zaman geçti, artık bu işi bitirmek gerek. ✓ (Sözcüğün zıddıdır.)

İpucu

Dikkat!

Sözcükler, cümlede kullanımlarına göre anlam kazanır. Bu durumda sözcüğün eş anlamlısı başka bir sözcük olabilir.

Örnek:

Yolun, bahtın açık olsun, kara günler görmeyesin.

"Kara" sözcüğünün eş anlamlısı "siyah"tır ancak bu cümlede "kara" sözcüğü, "sıkıntılı, kötü" anlamında kullanılmıştır.

Dikkat!

Birbirleriyle aralarında anlamsal ilgi bulunan, aynı kökten türeyen sözcükler sesteş değil, kökteştir.

Örnek:

Kuru dalları özenle kırıyordu.

Az önce ipe astığım çamaşırlar ne de çabuk kurumuş.

■ Pekiştiren Etkinlik 12

Aşağıdaki büyük harfle yazılan sözcüklerin karşıt anlamlısını işaretleyiniz.

1. **BEREKET**

- A) çorak   B) yağış   C) bolluk   D) kıtlık

2. **BARIŞ**

- A) sulh   B) savaş   C) mutluluk   D) sakin

3. **TOK**

- A) yemek   B) sarma   C) aç   D) ekmek

4. **SORU**

- A) ödev   B) sınav   C) yanlış   D) cevap

5. **ÜRETİM**

- A) çalışmak   B) üretmek   C) arttırmak   D) tüketim

3) Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler

■ Bilgi Durağı

Yazılışları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere denir.

Örnek:

- Dolabın üstünde çeşitli süsler vardı.
- Çarşıdan iş yerine tam on dakikada vardı.
- Gelirken çiçekçiye uğra da kırmızı gül al.
- Al yüzün gülsün diye yaptım sana bu pastayı.

■ Pekiştiren Etkinlik 13

Aşağıdaki sözcükleri sesteş olacak şekilde cümle içinde kullanınız.

Ben

1. ....

2. ....

Kara

1. ....

2. ....

Saz

1. ....

2. ....

4) Genel Anlamlı ve Özel Anlamlı Sözcükler

Bilgi Duracı

Anlamca geniş bir kapsama sahip olan sözcüklere “genel anlamlı sözcükler”, dar bir kapsama sahip olan sözcüklere “özel anlamlı sözcükler” denir.

Örnek:

- Çiçek → Genel anlamlıdır. (*Gül, menekşe, zambak, papatya, lale, leylak, sümbül vs. hepsini içerir.*)
- Papatya → Özel anlamlıdır. (*Çiçek türlerinden sadece papatyayı içerir.*)
- Spor → Genel anlamlıdır. (*Futbol, basketbol, yüzme, atletizm, hentbol vs. hepsini içerir.*)
- Tenis → Özel anlamlıdır. (*Spor dallarından sadece tenisi içerir.*)

Not:

Sözcükler, anlam olarak genelden özele ya da özelden genele sıralanabilir.

- Uzay – Dünya - Avrupa kıtası – İngiltere - Londra (*Genelden özele sıralanmıştır.*)
- Hamam böceği – Böcek – Hayvan – Canlı – Varlık (*Özelden genele sıralanmıştır.*)

Konuşan Sorular

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde genelden özele doğru bir anlatım vardır?

- Yemeklerden en çok ıspanağı severim.
- Fatih, sınıfımızın en yakışıklı erkeğidir.
- Masal, ilginç bulduğum metin türlerinin başında gelir.
- Çocukluğum bir köyde geçse de ömrümün çoğu şehirde geçti.

Çözüm: B seçeneğindeki “Fatih” erkeklerden biridir ve Fatih’ten erkeklere doğru bir anlatım vardır. C seçeneğindeki “masal” metin türlerinden biridir ve masaldan metin türlerine doğru bir anlatım vardır. D seçeneğindeki “çocukluk” ömrün bir dönemini kapsar ve çocukluk-tan ömre doğru giden bir anlatım vardır. Bu seçeneklerde özelden genele giden bir anlatım vardır. A seçeneğinde ise önce genel olan “yemek” söylenmiş, sonra “ıspanak” söylenmiş. Dolayısıyla bu seçenekte genelden özele giden bir anlatım vardır.

Cevap A seçeneğidir.

5) Nitel Anlamlı ve Nicel Anlamlı Sözcükler

Bilgi Duracı

Bir kavramın nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran, ölçülemeyen, sayılamayan özelliklerini gösteren sözcüklere “nitel anlamlı sözcükler” denir. Bir kavramın sayılabilen, ölçülebilir veya azalıp çoğalabilen durumunu gösteren sözcüklere “nicel anlamlı sözcükler” denir. Sözcükler cümlede kullanımlarına göre nitel ya da nicel anlamlı olabilir.

Örnek:

- Büyük bir evde oturuyorlar. – Nicel anlamlıdır. (*Evin büyüklüğünü ölçme aletleri yardımıyla ölçebiliriz.*)
- Ona karşı büyük bir saygı besliyorum. – Nitel anlamlıdır. (*Saygının büyüklüğü ölçülemez.*)

 Pekiştiren Etkinlik 14

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin nitel anlamda mı yoksa nicel anlamda mı olduğunu yay ayrıçla gösterilen yerlere yazınız.

1. Dar bir sokaktan geçerek markete doğru yöneldim. (.....)
2. Bu dar dünya görüşüyle ilerlememiz mümkün değil. (.....)
3. Molada içtiğimiz sıcak çorba hepimize iyi gelmişti. (.....)
4. Öğretmenimin sıcak davranışları sayesinde okula hemen alıştım. (.....)
5. İstedığimi elde edemeyince çok mutsuz oluyorum. (.....)

 İpucu

Dikkat!

Bir sözcüğün yansıma sözcük olması için mutlaka ses taklidi olmalıdır.

Örnek:

Kediler ne de güzel miyavlıyor.
(Ses taklidi var, yansımadır.)

Kuşlar ne de güzel ötüyor.
(Kuşlar öt öt diye ses çıkar-maz. Ses taklidi yok, yansıma değildir.)

6) Yansıma Sözcükler

 Bilgi Duracağı

Doğadaki seslerin insanlar tarafından taklit edilmesi sonucunda oluşturulmuş sözcüklerdir.

Örnek:

- Muzip çocuk, elindeki iğneyle balonu patlattı. (*Balon patladığı zaman "pat" sesine benzer bir ses çıkar.*)
- Babam horlayarak uyuduğu için ben uyuyamıyorum. (*Horlamak eyleminde "horrrr" sesine benzer bir ses çıkar.*)
- Köyümüzün deresi ne de güzel şırl şırl akıyor. (*Dere akarken genelde "şırırrr" sesine benzer bir ses çıkar.*)
- Yan odadan bir tıkırtı geliyor. (*Tıkırtı sesinde, "tıkırrr" gibi bir ses çıkar.*)

Dikkat!

Yansıma sözcükler, mecaz anlamda kullanıldıklarında yansıma özelliğini kaybeder.

Örnek:

- Topun patlamasıyla beraber orucumuzu açtık. (*Gerçek anlamdadır; ses taklidi var, yansımadır.*)
- Bu iş üzerinde çok kafa patlattım, çok çalıştım. (*Mecaz anlamdadır; ses taklidi yok, yansıma değildir.*)

 Pekiştiren Etkinlik 15

Aşağıdaki cümlelerde yer alan yansıma sözcükleri bularak yuvarlak içine alınız.

1. Çocuğun elindeki balon fıs diye söndü.
2. Stresten olsa gerek parmaklarını şıklatıyordu.
3. Gürül gürül akıyordu ırmak.
4. Kuşların civıltısı eşliğinde çay içiyoruz.
5. Adam, olacıklardan habersiz horul horul uyuyordu.
6. Ağaçların hışırtısı içime hep bir huzur verir.
7. Mutfaktan gelen cızırtı sesinden patates kızartılmakta olduğunu anladım.

1. Çayın sığ kısımlarında gezerken bir taraftan da derin sularına girebilmeyi hayal ediyordum. **Bu cümledeki altı çizili sözcükler arasında bulunan anlam ilişkisi aşağıdakilerin hangisinde vardır?**
- A) Bir bilsen de bin bilene danış.
B) Sana kızıp "Git!" desem de gitme lütfen.
C) Konuştukça konuşuyordu; onlar ise susmuş, hayretler içinde onun anlattıklarını dinliyordu.
D) Bir taraftan gecenin karanlığında ilerliyor, bir taraftan da yarınki görüşmeyi hayal ediyordu.

2. Aşağıdaki dizelerin hangisinde sestеш (eş sesli) sözcük vardır?

A)

Neden böyle düşman görünürsünüz
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar

B)

Çoktan eridi biten bir yaz gibi,
Yüklenerek aşınmaları tahtalar.

C)

Bir zamandır unuttuk merdivenleri,
Ayak izleri öylece kaldılar.

D)

Ve düşünceler gömerek karanlığın ortasına,
Yoksul sesler örneği duvarlara çarparak,

- 3.

Doğadaki seslerin insanlar tarafından taklit edilmesi sonucunda oluşturulmuş sözcüklere "yansıma sözcükler" denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yansıma sözcük kullanılmamıştır?

- A) Arabanın motorundan gelen tıkırtıya kafayı takmıştı.
B) Atlar bir yandan kişniyor, bir yandan da şaha kalkıyordu.
C) Köpek havlamaları yüzünden geceleri deliksiz uyuyamıyorum.
D) Püfür püfür esmeye başlayan rüzgârla birlikte biraz rahatlayabildik.

4. Aşağıdaki numaralanmış cümle çiftlerinin birine ait anlam özellikleri kısmında yanlış işaretleme yapılmıştır.

	CÜMLELER		EŞ ANLAMLI	ZİT ANLAMLI
I.	Yüzünden düşen bin parçaydı.	Git de önce suratını yıka.	✓	
II.	Arızalı asansör hızla iniyordu.	Uyduyu ayarlamak için çatıya çıkmak gerekiyordu.		✓
III.	Duyduğum ses zilin çaldığını bildiriyordu.	Baki kalan bu kubbede hoş bir seda imiş.		✓
IV.	Toplantıda bana yakın otur.	Uzak diyarlardan selam getirdim size.		✓

Buna göre numaralanmış cümle çiftlerindeki işaretlemelerden hangisi yanlıştır?

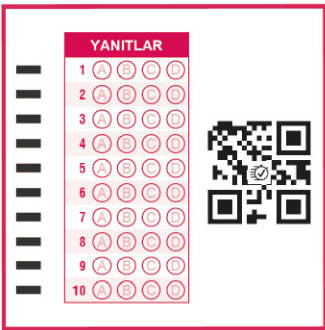
- A) I   B) II   C) III   D) IV

- 5.

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak

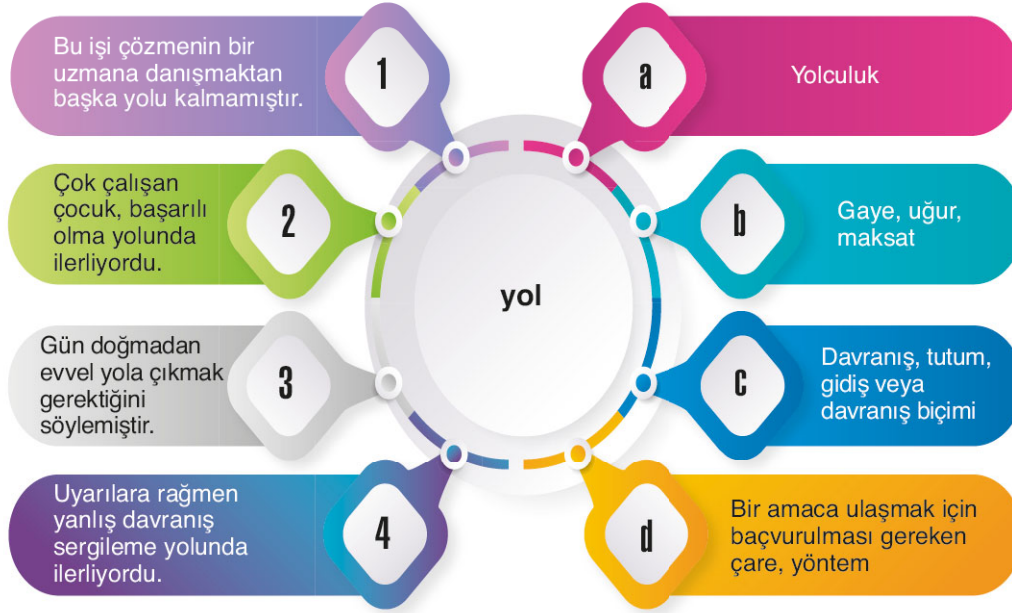
Altı çizili söz grubunun bu dizelere kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Deneye deneye bir gün başaracağız.
B) Işıl ışıl bir sabaha uyanmak ne güzeldir.
C) Yavaş yavaş toplayalım artık eşyalarımızı.
D) Tane tane konuşabilmek için egzersiz yapıyordu.

1. Aşağıdaki şekilde “yol” sözcüğünün bazı anlamları ve bu anlamlara gelecek biçimde kullanıldığı cümleler verilmiştir.

Bu anlamlar ile cümledeki kullanımlarının doğru biçimde eşleştirilmiş hâli aşağıdakilerin hangisinde gösterilmiştir?

	1	2	3	4
A)	d	c	a	b
B)	d	b	a	c
C)	b	d	c	a
D)	c	a	b	d

- 2.

Sen kimseyi sevemezsin, sevmeyeceksin
Rüzgârların önünde kuru bir yaprak gibi sürükleneceksin
Şefkat nedir, aşk nedir, ömrünce bunu bilmeyeceksin

Aşağıdaki anlamlardan hangisi bu şiirde geçen bir sözcüğe aittir?

- A) Yerini, şartlarını uygun bulmak
B) Bir kimsenin eğilimlerinin, içgüdülerinin hepsi
C) Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak
D) Bir iş, sonuçlanıncaya kadar boş yere gecikmelere uğramak

3.

Tarihte hiç görülmemiş şekilde insanlar hareket hâlinde, sık sık kaçıyor; yürüyor, gerekirse yüzüyor, göç ediyorlar dünyanın dört bir yanında. Ve bu sadece bir başlangıç. Bildiğimiz gibi buna verilen tepki sınırları kapatmak, duvarlar inşa etmek, engellemek, yalnız bırakmak. Duyarsızlığın geçer akçe, umudun kaçak kargo hâline geldiği acımasız bir dünya düzeninde yaşıyoruz.

Bu metinde altı çizili söz grubunun anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yürürlükte olan, uygulanan, meri
- B) Geçerli olan her tür madenî para, akça
- C) Herkesçe aranan, beğenilen, muteber
- D) Yol, araç veya akarsu bir yerin yakınından veya içinden gitmek

4. Aşağıdaki görselde “vazgeçmek” sözcüğünün anlamı ile ilgili “Güncel Türkçe Sözlük”ten yapılan aramanın sonucu gösterilmiştir.

GÜNCEL TÜRKÇE SÖZLÜK

vazgeçmek

Farzça vâz + Türkçe geçmek

1. **-den** Kendi hakkı saydığı bir şeyi artık istemez olmak.
2. **-den** Eskiden beri yapmakta olduğu bir şeyi artık yapmaz olmak:
“Ben bu sevdadan vazgeçmez iken / Gizli gizli haber salıp durmasın.”
Halk Türküsü
3. **-den** Niyetten veya karardan dönmek, caymak:
“Günün bu son hazzını çıkarmadan ondan niçin vazgeçeriz?”
Abdülhak Şinasi Hisar

Türk İşaret Dili
Parmak Alfabetiyle Gösterilişi

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde “vazgeçmek” sözcüğü diğerlerinden farklı bir anlama gelecek şekilde kullanılmıştır?

- A) Çarşıya çıkmaktan vazgeçtim, hava çok soğuk.
- B) Çatının üstündeki karları temizlemekten vazgeçtim.
- C) Gitmekten vazgeçtiğine en çok sevinen annem oldu.
- D) Köyün üstündeki tarladan vazgeçtim, isterseniz alabilirsiniz.

5.

Kaba saba bir adamım işte
Laftan anlamaz,
İpe sapa gelmez biri
Saçları tel tel dökülmüş
Sakallarına aklar düşmüş
Hâlden bilmez biriyim işte

Bu şiirdeki altı çizili söz öbeğinin anlamı aşağıdaki-
lerden hangisidir?

- A) Akla yakın olmayan veya birbirini tutmayan
B) Yola getirilemeyen, düzeltilemeyen
C) İnatçı, vurdumduymaz
D) Anlayış göstermez

6.

* Uygun gelmek, çelişmez olmak

* Hizmetine almak veya kiralamak

* Bir şeyi kullanması için uzatmak

“Tutmak” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde, yukarıda verilen anlamların herhangi biriyle kullanılmamıştır?

- A) Dedesi çeşmede ellerini yıkarken o da başında bekleyip ona havlu tutuyordu.
B) Bir hayvanı doğasından ayırarak evin içinde kafeste tutmak doğru değildir.
C) Yaptığı hesaplar birbirini tutmayınca tüm defteri baştan sona inceledi.
D) İstanbul’da bir işe yerleşip küçük bir ev tuttuktan sonra bizi çağırdı.

7.

Varlık veya kavramların sayılabilen, ölçülebilen, azalıp çoğalabilen özelliklerini bildiren sözcükler “nicel” anlamalı; sayılamayan, ölçülemeyen özelliklerini bildiren sözcükler ise “nitel” anlamalıdır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde nicel anlamalı bir sözcük nitel anlama gelecek şekilde kullanılmıştır?

- A) Nehrin karşı kıyısında yaşlı bir çınar ağacı vardı.
B) Yağını fazla kullandığından yemekleri hep ağır olurdu.
C) İlkokuldan beri onun yazısı her zaman güzeldi.
D) Uzun süren bir yolculuktan sonra köye ulaştık.

8.

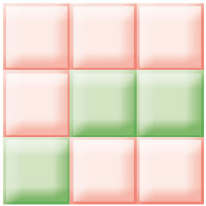
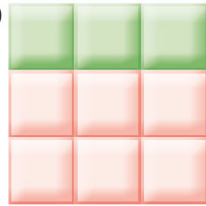
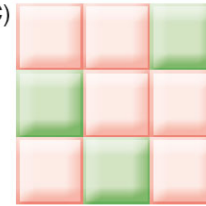
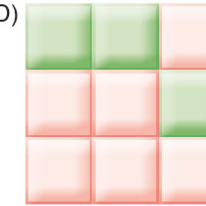
Bir sözcüğün akla gelen ilk anlamı ve bu anlama bağlı olarak ortaya çıkan diğer anlamlarına “gerçek anlam” denir.

Sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamlara “mecaz anlam” denir.

Aşağıdaki tabloda altı çizili sözcüklerden mecaz anlamda kullanılanlar belirlenerek buldukları kutucuklar yeşil renge, diğerleri ise pembe renge boyanacaktır.

Böyle programlarda ne <u>buluyorsun</u> anlamıyorum.	Dolabın rengiyle duvarların rengi birbirine <u>uymadı</u> .	Zor günümde beni yalnız bırakandan yardım isteyecek kadar <u>düşmedim</u> .
Bu nehir dağları aşarak denize <u>ulaşılıyor</u> .	Onun <u>saçtığı</u> fikirler sayesinde bir toplum ayağa kalktı.	Yaptığı son şarkıyla sanatçının ünü dünyayı <u>kapladı</u> .
Sinirden elim kolum beni <u>dinlemiyor</u> , istemsizce hareket ediyordu.	Evin bahçesindeki asma, duvarları <u>örtmüştü</u> .	Bardakları kırılmasın diye gazeteye <u>saralım</u> .

Buna göre tablonun doğru boyanmış görünümünü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) B) C) D)

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “aklına gelmek” deyimini diğerlerinden farklı bir anlamda kullanılmıştır?

- A) Yarın deneme sınavının olduğu yeni mi aklına geldi?
 B) Aklına gelen fikirleri hemen uygulamaya geçirmek isterdi.
 C) Aklına geldiğinde şifreyi bana da söyleyebilir misin?
 D) Evden çıktıktan sonra ocağın altını açık bıraktığı aklına geldi.

YANITLAR

1 (A) (B) (C) (D)
 2 (A) (B) (C) (D)
 3 (A) (B) (C) (D)
 4 (A) (B) (C) (D)
 5 (A) (B) (C) (D)
 6 (A) (B) (C) (D)
 7 (A) (B) (C) (D)
 8 (A) (B) (C) (D)
 9 (A) (B) (C) (D)
 10 (A) (B) (C) (D)

1.

Bir sözcüğün sözlükteki ilk anlamına ve buna bağlı olan diğer anlamlarına “gerçek anlam” denir.

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi gerçek anlamda kullanılmıştır?

- A) Sürekli dışarıdasın, bugün yine kaç kapı dolaştın?
 B) Böyle miydim bahar dönemimde, taşı sıklıkla suyunu çıkarırdım.
 C) Uğraşma şu karanlık işlerle, hapsi boylayacaksın sonunda.
 D) Bir gece yatmışken kalktı, bitişik odaya girdi, ışığı yaktı.

2. Aşağıdaki tabloda “çıkamak” sözcüğünün kullanıldığı cümleler ile bu cümlelerde hangi anlamıyla kullanıldığı belirtilmiştir.

	Cümleler	Anlamlar
I	Epey para döktük, bu ev altı yüz bin liraya <u>çıktı</u> .	Mal olmak
II	Karşı kaldırıma geçtiler, sağa sola saptılar, demir yoluna <u>çıktılar</u> .	Bir yere ulaşmak, varmak
III	Dedemin traktörünü sürerken birden direksiyon <u>çıktı</u> .	Oluşmak, olmak
IV	Eyvah, bu da ötekiler gibi sorumsuz <u>çıktı</u> .	Niteliği sonradan anlaşılacak

Bu tablodaki numaralanmış cümlelerin hangisinde “çıkamak” sözcüğünün anlamı yanlış verilmiştir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

3. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi hem soyut hem de gerçek anlamda kullanılmıştır?

- A) Bu işle ilgisi olmayanlara bile hırslımdan bağırıp çağırdım.
 B) İçtiğim maden suyu midemde gaz yaptı.
 C) Yavaşça kapıyı itti, elinde yoğurt bakracıyla girdi.
 D) Gençliğin sesini artık birileri duymalı.

4.

Deyimler, kalıplaşmış sözlerdir. Bundan dolayı deyimdeki bir sözcüğün yerine başka bir sözcük kullanılamaz.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmamıştır?

- A) Sınav kâğıdına göz ucuyla bakmak istiyordu.
- B) Hepsi de ağız birliği etmiş, aynı şeyi söylüyordu.
- C) O çocukların zavallı hâllerine içimiz burkulmuştu.
- D) Kafanız dara düşünce ilk beni arayın lütfen.

5. Bilmeden yersiz bir davranışta bulunmak veya başkasını incitecek, kötü bir sonuç doğuracak söz söylemek anlamında .... deyimini kullanılır.

Aşağıdaki deyimlerden hangisi bu cümledeki boşluğa getirilemez?

- A) gaf yapmak
- B) suç atmak
- C) pot kırmak
- D) çam devirmek

6.

Maddi durumu kötü olan ailesine çalışarak destek olmak isteyen Orhan, annesinin yaptığı poğaçaları sokak sokak gezerek satıyordu. Biriktirdiği paranın bir kısmını ailesine veriyor, diğer kısmıyla da işini büyütüyordu. Bir süre sonra poğaçaların yanında meyve suyu da satmaya başladı. Çok çalışıyor, kazanıyor, biriktiriyor ve işini büyütüyordu. Sonrasında üçgen peynir de satmaya başlamıştı. Biriktirdiği paralarla bir simit-poğaçaya arabası almıştı. Artık hem simit satıyordu hem de poğaçaya. Tabii bunların yanında meyve suyu, ayran, peynir, domates, salatalık, krem çikolata vb. yan ürünler de satıyordu. Sabah erkenden satışa çıkıyor, gece geç saatlerde dönüyordu evine. Biliyordu ki yaşayabilmek, harcıyabilmek için çalışıp kazanmak gerekir. Bu azimle işlerine devam eden Orhan, şu an Türkiye'nin en büyük pastane zincirlerinden birine sahip.

Bu parçadaki Orhan'ın durumunu en iyi ifade eden atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Emek olmadan yemek olmaz.
- B) Büyük başın büyük derdi olur.
- C) Kâr zararın kardeşidir.
- D) Çabuk parlayan çabuk söner.

7. Aşağıdaki tabloda “büyük” sözcüğünün anlamları ve bu anlamlara uygun cümleler verilmiş ancak iki cümlenin yeri karışmıştır.

	Cümleler	Anlamlar
I	Büyük bir tereddüdün ardından itiraf etti.	Çok, ortalamayı aşan (soyut kavram)
II	Benim büyük kalabalıklara karşı ürkeklğim vardır.	Üstün niteliği olan
III	Molière büyük adammış, yeryüzüne gelmiş kişilerin en büyüklerinden biri.	Niceliği çok olan
IV	Büyüklerin tandır sefasına ayıracak zamanları yoktu.	Yetişkin, belli bir yaşa gelmiş

Bu tablodaki yanlışlığın giderilmesi için numaralanmış cümlelerden hangileri yer değiştirmelidir?

- A) I ve III   B) I ve IV   C) II ve III   D) II ve IV
8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zıt (karşıt) anlamlı sözcükler bir arada kullanılmamıştır?
- A) Korkak davranmayı bırakmalı, cesur olmalıyız.
 B) Yokuştan kaçınıcı viteste çıkıyorsan o viteste inmelisin.
 C) Gecesini gündüzüne katarak sınırlarını zorluyor, çok çalışıyordu.
 D) Üç gün elektriğimiz yoktu; dolaptaki armutlar çürümüş, süt bozulmuştu.

9.

- I. Konağın en güzel odası bizimdi.
 II. Güzel bir fırsat elimize geçmişken bunu değerlendirelim.
 III. Güzel vaatleriyle bizi kendi tarafına çekmeye çalışıyordu.
 IV. Aylık kazancının bir kısmıyla ihtiyaç sahiplerine yardımcı olman çok güzel bir davranış.

Numaralanmış cümlelerde “güzel” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4

10.

Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla aralarında anlam ya da ses yönünden benzerliklerin olduğu aynı cinsten veya gruptan en az iki sözcüğün tekrarlanmasıyla oluşan sözcük gruplarına "ikileme" denir. İkilemeler farklı şekillerde oluşturulmaktadır.

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan ikilemelerden hangisi farklı bir yolla oluşturulmuştur?

- A) Çok sıkı fıkı arkadaşlardı, aralarından su sızmazdı.
- B) Yırtık pırtık kıyafetleriyle acınası bir hâldeydi.
- C) Kız istemeye neredeyse bütün akrabalar cümbür cemaat gelmişti.
- D) Görevini yapmamak için çeşitli sebepler öne sürüyor, mırın kırın ediyordu.

11.

Anlamca geniş bir kapsama sahip olan sözcüklere "genel anlamlı sözcükler", dar bir kapsama sahip olan sözcüklere "özel anlamlı sözcükler" denir. Sözcükler, anlam olarak genelden özele ya da özelden genele sıralanabilir. Örneğin "martı- kuş- hayvan- canlı- varlık" özelden genele doğru bir sıralamadır.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özelden genele doğru bir anlatım vardır?

- A) Taşların değeri onların sertliğiyle ilgilidir, örneğin elmas çok serttir.
- B) Fesleğen, hoş koku veren bir bitkidir.
- C) Evin bölümlerinden mutfak, en çok vaktin geçirildiği yerdir.
- D) Okulumuz öğretmenlerinden Aytaç Bey, sevilen biridir.

